

Електронни аналогови уреди – общи сведения, обобщена структурна схема. Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели.

доц. д-р Андрей Еленков

дисциплина „Електрически измервания“

ОКС „Бакалавър“ от Учебен план за студентите от специалностите на ФЕТТ и ФКСУ

Професионално направление

5.2. Електротехника, електроника и автоматика

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Съдържание

- Електронни аналогови уреди – общи сведения, обобщена структурна схема
  - Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели
  - Заключение
-
- Литература

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Електронни аналогови уреди – общи сведения, обобщена структурна схема

Резултатът, информацията от измерването най-често е електричен сигнал, наречен **информационен измервателен сигнал**.

За представяне на измерваната величина могат да бъдат използвани различни параметри на сигнала – честота, фаза и др., но най-често се използва електричен ток или напрежение с достатъчна големина.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

1

Електронни аналогови уреди – общи сведения, обобщена структурна схема

Сигналът се обработва с различни процеси:[4]

- **Обработка на сигнала** с цел получаване на форма необходима за последваща обработка;
- **Предварителна обработка на сигнала** – най-често преобразуване в цифров сигнал и подаване към стандартен компютърен интерфейс (PCI или USB);
- **Преобразуване на формата на сигнала** – промяна на формата на сигнала;
- **Усилване на сигнала** – увеличаване на величината на сигнала със запазване на другите параметри;

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

1

Електронни аналогови уреди – общи сведения, обобщена структурна схема

Сигналът се обработва с различни процеси:[4]

- **Възстановяване на сигнала** – подобряване на качеството на сигнала;
- **Разделяне на сигнала** – физическо разделяне на входната от изходната вериги;
- **Филтриране на сигнала** – предаване само на част от сигнала от входа към изхода;
- **Хармонизиране на сигнала** – например преобразуване на сигнала в сигнал от -5 до +5 V, удобен за обработка от повечето цифрови схеми;
- **Модулиране на сигнала** – например преобразуване на измервания сигнал във високочестотен сигнал с различна големина като информацията се запазва.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

1

Електронни аналогови уреди – общи сведения, обобщена структурна схема

Аналоговият сигнал се представя чрез непрекъснат ред от стойности за разлика от цифровия, при който имаме ограничен ред стойности – кванти.

Електронните аналогови измервателни преобразуватели (ЕАИП) са технически устройства, чието действие и особености се определят от участието на активни електронни елементи.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

1

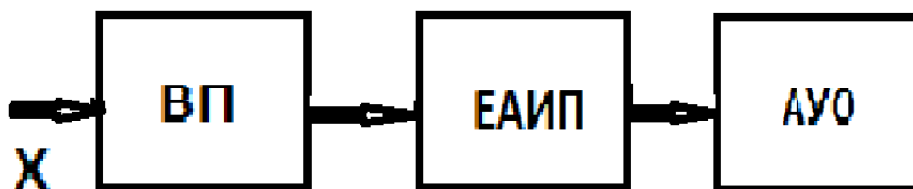
Електронни аналогови уреди – общи сведения, обобщена структурна схема

Електронните аналогови измервателни уреди (ЕАИУ) са измервателни средства, които използват ЕАИП. [1]

ВП - преобразувател на измерваната величина X

ЕАИП - електронен аналогов измервателен преобразувател

АУО - аналогово устройство за отчитане

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Електронни аналогови уреди – общи сведения, обобщена структурна схема

Предимствата на ЕАИУ и ЕАИП са:

- *висока чувствителност* – измерване на напрежения от порядъка на 10^{-9} V и токове от порядъка на 10^{-19} A;
- *ниска консумация на енергия*, поради много високото входно съпротивление;
- *широка работна честотна област* – от 0 до 10^{15} Hz;
- *издържливост на претоварване*;
- *просто реализиране на функции на преобразуване*.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

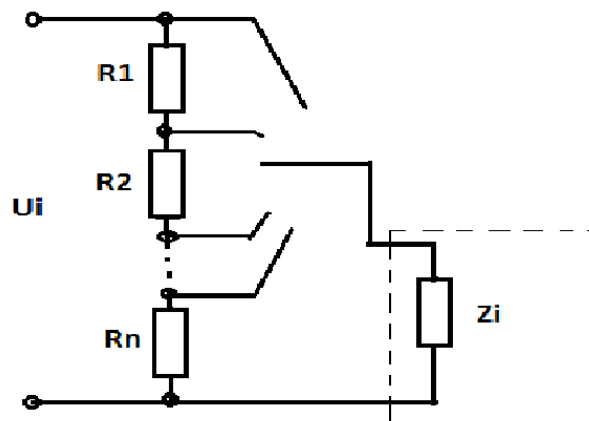

1

Електронни аналогови уреди – общи сведения, обобщена структурна схема

На фигурата е показана входна верига на ЕАИУ с обхватен делител.

В електронните уреди се постигат много високи стойности на входния импеданс Z_i .

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

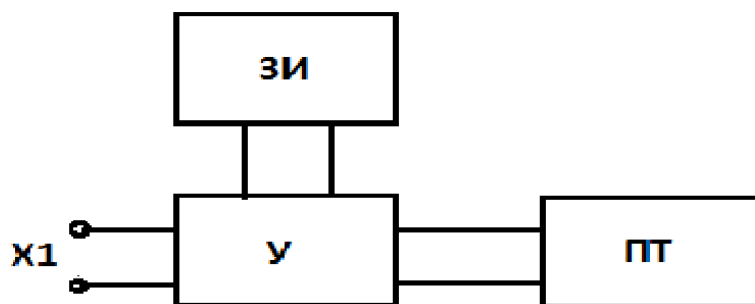
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Усилвателят (У) е устройство, в което чрез маломощен входен сигнал (Х1) се управлява енергийният поток от захранващ източник (ЗИ) към полезен товар (ПТ), включен на неговия изход.[1]

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

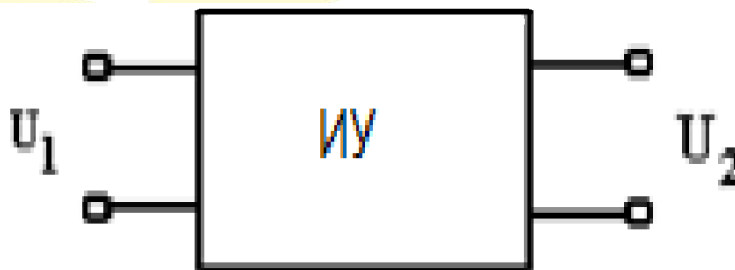
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

При електричните усилватели използваната енергия е електрична, а когато са изпълнени с електронни елементи, те се наричат електронни, съответно използваните в измерванията усилватели – **измервателни усилватели (ИУ).**

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

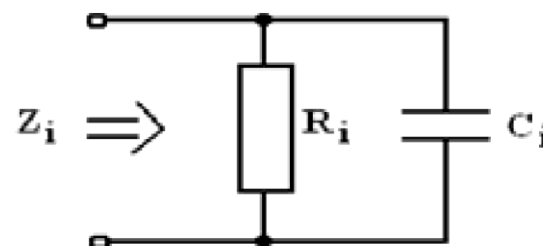
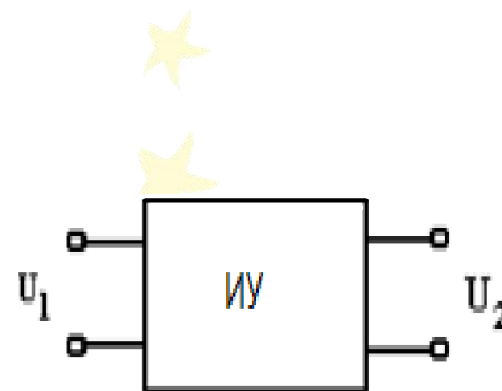
Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Основна характеристика на електронен ИУ е

входния импеданс (Z_i)

– C_i е паразитен капацитет, чието влияние е по-забележимо при по-високи честоти $C < 20\text{pF}$;

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

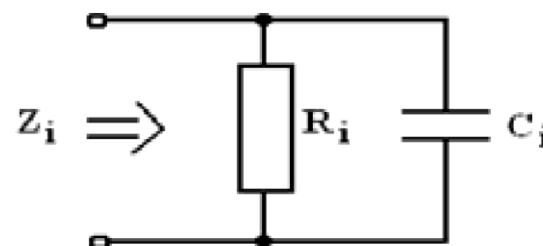
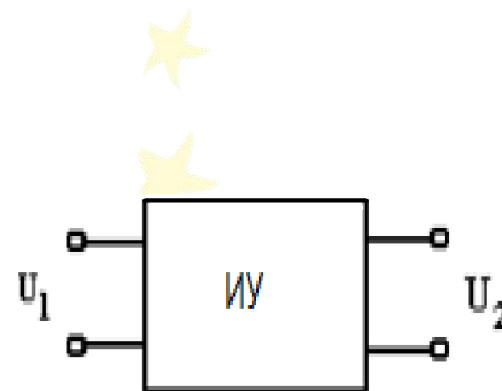
Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Основна характеристика на
електронния ИУ е и

коэффициентът на усилване (K)

$$K = \frac{\dot{U}_o}{\dot{U}_i} = \frac{\dot{U}_2}{\dot{U}_1} = k \ell^{j\varphi_k} = k(\omega) \ell^{j\varphi_k(\omega)}$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

*„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”*

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

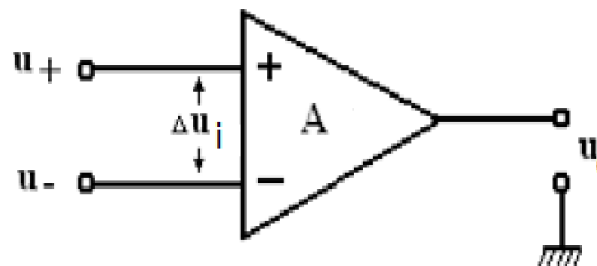
Електронните аналогови измервателни преобразуватели се конструират най-вече на основата на **т.н. операционни усилватели (ОУ)**, чиито характеристики се доближават до идеалните

$$Z_i \approx \infty$$

$$\Delta u_i = 0$$

$$A \approx \infty$$

$$Z_o \approx 0$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

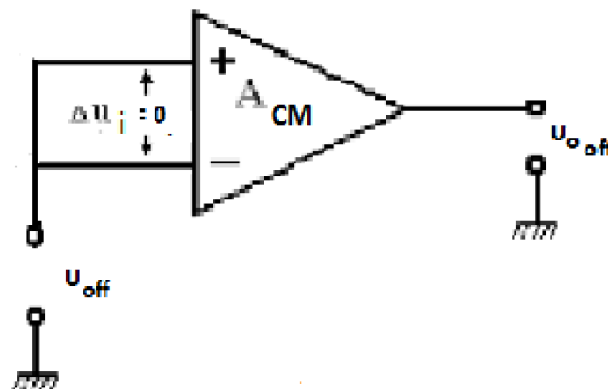
Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Предимство на тези усилватели е възможността за подтискане на паразитни сигнали.

Възможността за премахване на общите паразитни компоненти се дава от коефициентът **CMRR - коефициент на подтискане на симфазния сигнал**
(Common Mode Rejection Ratio)

$$A_{CM} = \frac{U_{o\ off}}{U_{off}}$$

$$CMRR = \frac{A}{A_{CM}}$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

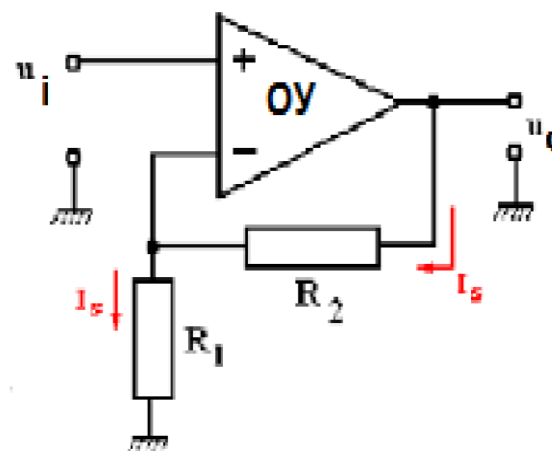
2

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

ОУ обикновено се използват с обратни връзки.

На фигурата е ОУ, свързан като **неинвертиращ усилвател** по напрежение, а коефициентът на усилване (преобразуване) K се определя с изразите:

$$\begin{cases} u_i = i_s R_1 \\ u_o = (R_1 + R_2) i_s \end{cases} \rightarrow K = \frac{U_o}{U_i} = \frac{R_2}{R_1} + 1$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

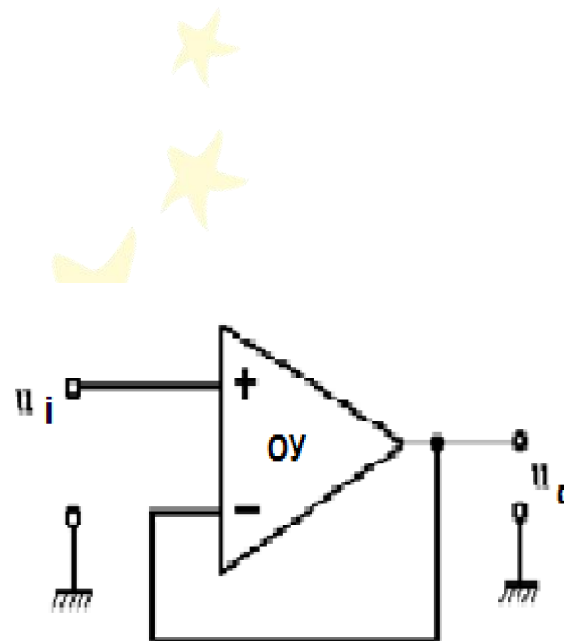

2

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

ОУ, свързан като **повторител** ($K=1$) се получава, ако се заместят $R_2=0$ и $R_1=\infty$.

$$\frac{U_o}{U_i} = 1 \Rightarrow U_o = U_i$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

2

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

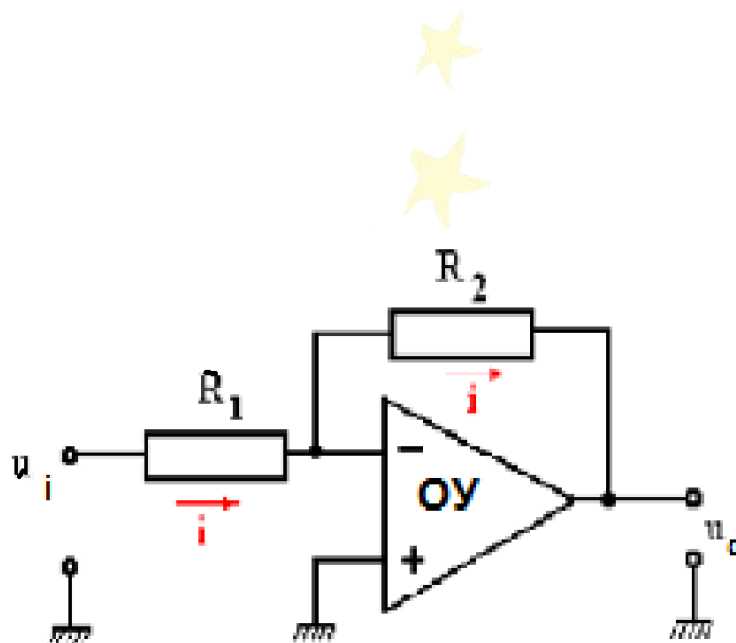
ОУ, свързан в **инвертиращ режим**

$$K = \frac{U_o}{U_i}$$

$$u_i = iR_1$$

$$u_o = -iR_2$$

$$K = -\frac{R_2}{R_1}$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

*„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”*

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

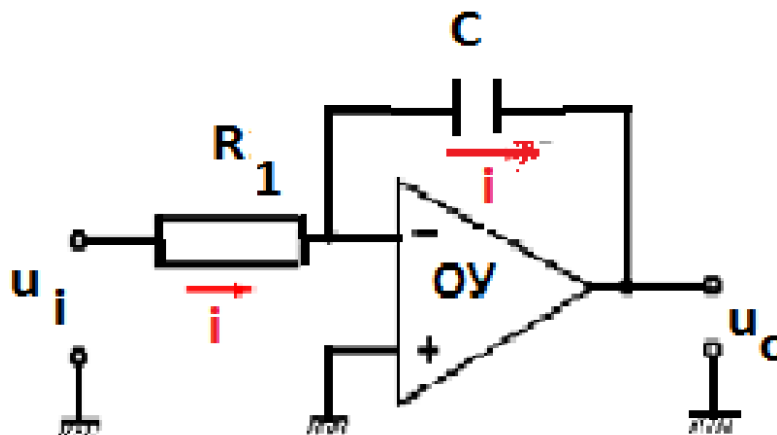

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Ако R_1 се замени с кондензатор C се получава, т.н. **аналогов интегратор**

$$u_o = -\frac{1}{R_1 C} \int_0^t u_i dt$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

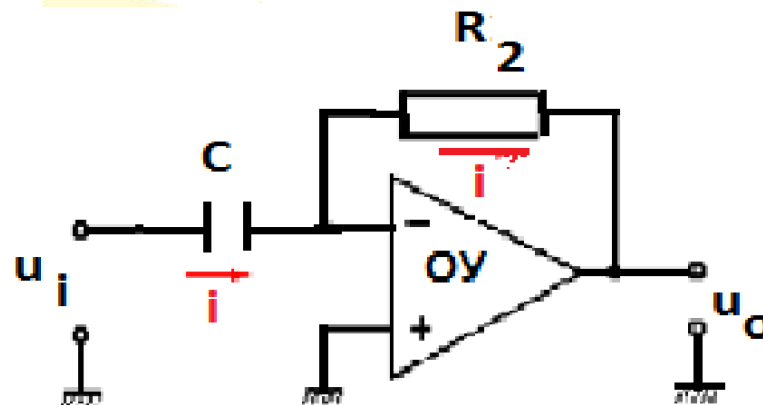

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Ако R_2 се замени с кондензатор C се получава, т.н. **аналогов диференциатор**

$$C \frac{du_i}{dt} = - \frac{u_o}{R_2}$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

*„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”*

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

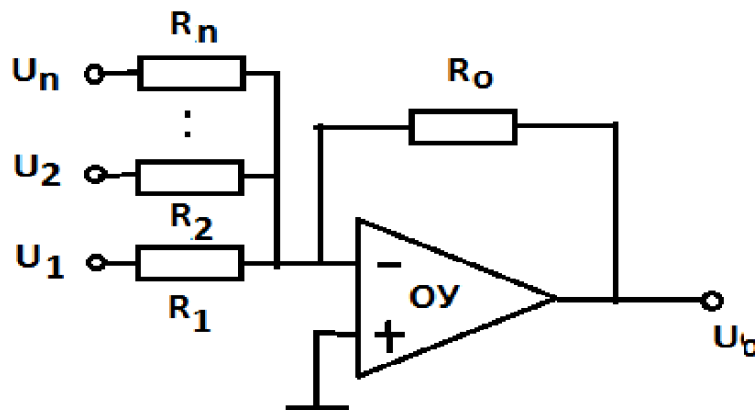

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

На фигурата е показано как се реализира **суматор** чрез операционен усилвател ОУ. Всички напрежения са отнесени към маса.

$$\frac{U_o}{R_o} = - \sum_{k=1}^n \frac{U_k}{R_k}$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

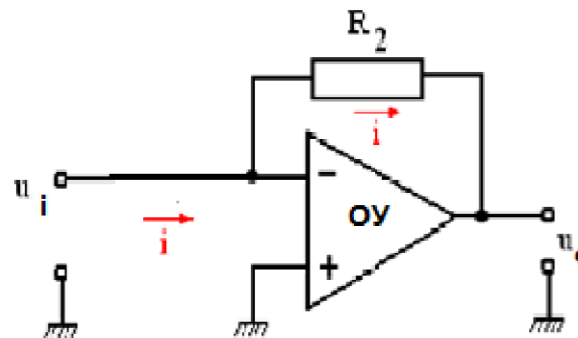

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Свързване на ОУ като **преобразувател**
ток - напрежение $R_1=0$

$$K = \frac{u_o}{i}$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

*„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”*

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

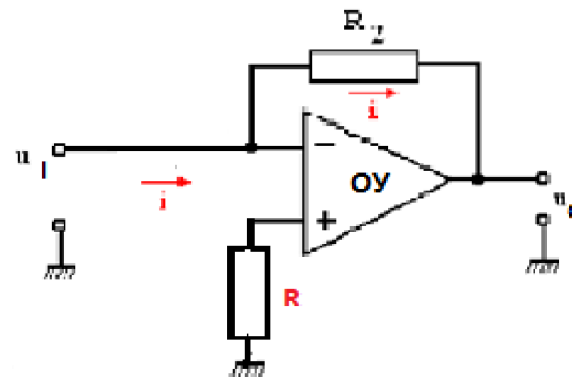
Европейски социален фонд

2

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

За компенсирание на токовете на несиметрия се свързва съпротивление **R**

$$K = \frac{u_o}{i}$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Операционният усилвател по същество е диференциален усилвател (първото му стъпало е диференциален усилвател), но не може да се използва директно като такъв, т.к. е с много голям коефициент на усилване.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

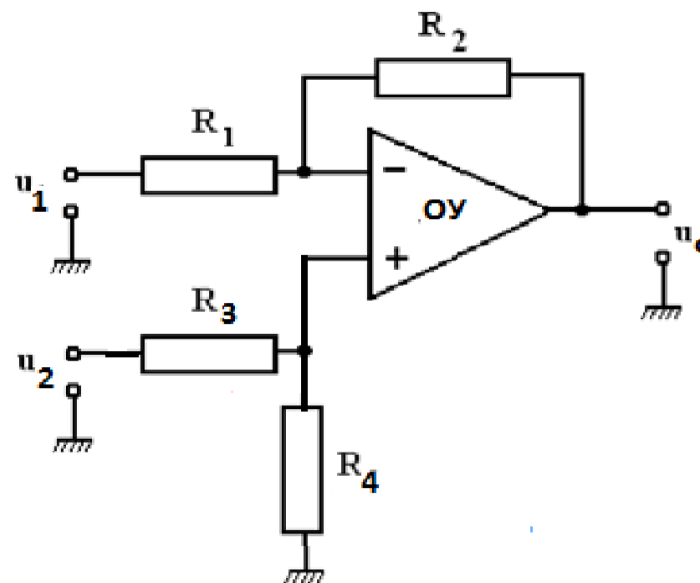

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

За използването на ОУ като **диференциален** се прибягва до схемата показана на фигурата.

Коефициентът на предаване K може да бъде получен чрез израза:

$$U_o = -\frac{R_2}{R_1} U_1 + \frac{R_3}{R_3 + R_4} \left(1 + \frac{R_2}{R_1}\right) U_2$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

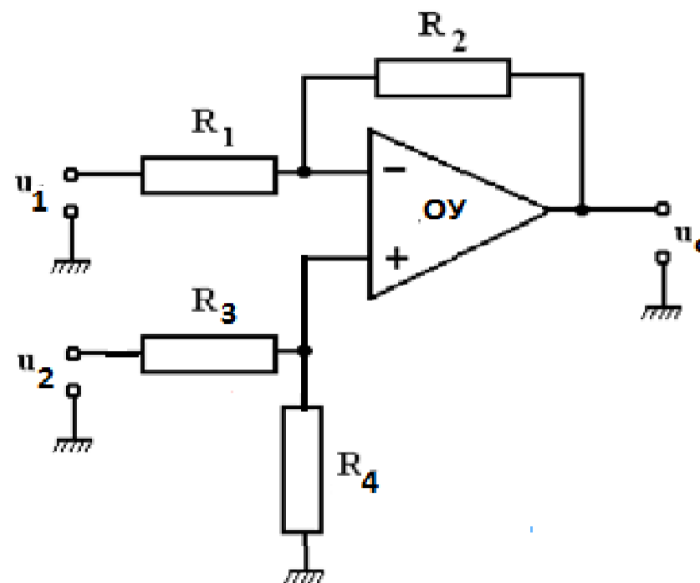

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Ако $R_1=R_3$ и $R_2=R_4$ следва:

$$U_0 = -\frac{R_2}{R_1} (U_1 - U_2)$$

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

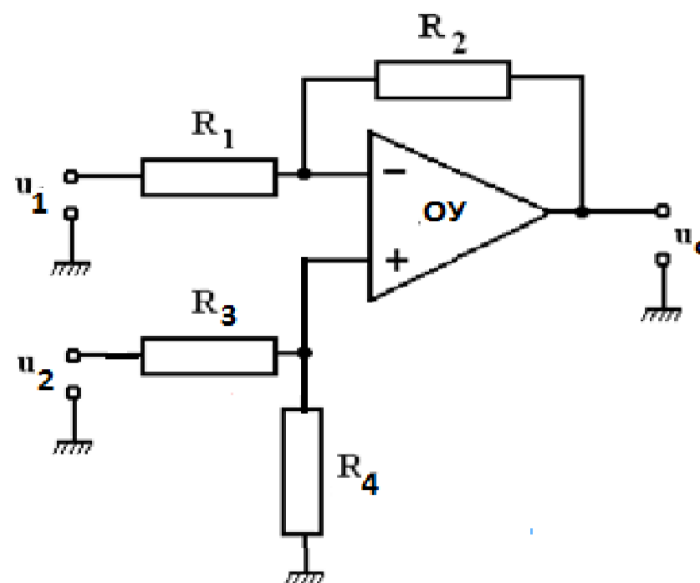
Европейски социален фонд

2

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Недостатък на схемата от фигурата са малкият CMRR и малките входни съпротивления.

Този недостатък се избягва чрез включване на допълнителни компоненти в конфигурацията, наречена инструментален усилвател

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

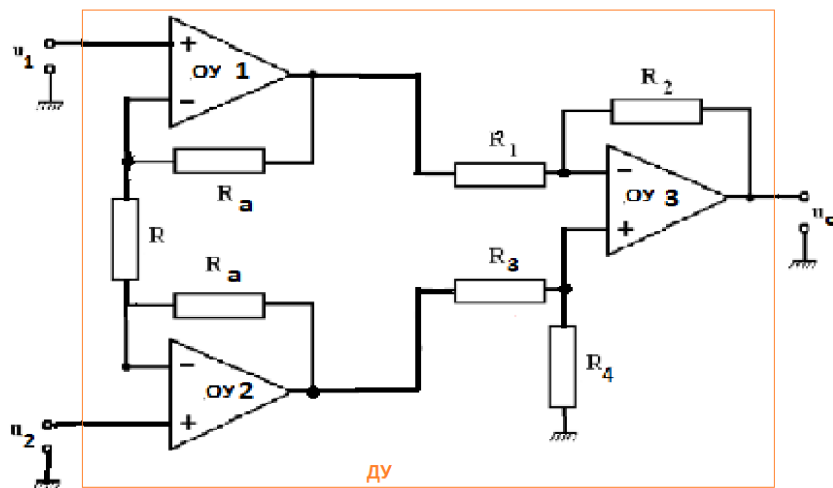

Европейски социален фонд

Основни параметри и принципи на изграждане на електронните измервателни усилватели

Инструментален усилвател - трите ОУ са в един интегрален чип и по такъв начин образуват диференциален усилвател (ДУ).

ДУ обикновено се използва за измерване на малки напрежения.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Заклучение

Днешните електронни измервателни уреди,
аналогови или цифрови,
съдържат електронни аналогови преобразователи,
реализирани на базата на операционни усилватели.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

**„Организационна и технологична инфраструктура за учене през
целия живот и развитие на компетенции”**

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Основна:

1. Колев Н., Лазаров А., Манов Е, Матраков Б, Туренков В., Електрически измервания - учебник под общата редакция на Б. Матраков, ИПК Ту-София, ISBN: 054-438-064-7, 1999г.
2. Метрология и измервателна техника – книга справочник в три тома под общата редакция на проф. Радев, ISBN 978-954-334-093-4, Софиятрейд, София, 2010г.

Допълнителна:

3. Regtien, Heijden, Korsten, Olthius, Measurement Science for Engineers, University of Twente, The Netherlands, Foreword by Prof. Filkelstein, Publisher: Elsevier Science & Technology Books, ISBN: 1903996589, 2004
4. Tumanski S, Principals of Electrical Measurement, Published in 2006 by CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742, International Standard Book Number-10: 0-7503-1038-3 (Hardcover), International Standard Book Number-13: 978-0-7503-1038-3 (Hardcover), Library of Congress Card Number 2005054928, 2006
5. Webster J.G., Electrical Measurement, Signal Processing and Displays, International Standard Book Number 0-8493-1733-9, Library of Congress Card Number 2003048530, Printed in the United States of America, 2004

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001--4.3.04-0042

„Организационна и технологична инфраструктура за учене през целия живот и развитие на компетенции”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”,
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд